

TUOMO POLVINEN

Lenin ja Bobrikov

Professori Tuomo Polvisen kommentti historiantutkimuksemme nykytilaa arvioineelle professori Osmo Jussilalle (HAik 4/2003).

■ Arvostamani kollega Osmo Jussila on keskustelupuheenvuorossaan kiinnittänyt huomiota historiantutkimuksemme tasoon, jossa hän näkee puutteita. Parantamisen varaa toki aina on, vaikka puheet ”lähdefetishismistä”, joita joskus kuulee, ovat mielestäni menneet liiallisuuksiin. Halutaanko siis todellakin karsimalla etukäteen pois tietyt tosiasiat ja näkökohdat parantaa edellytyksiä omien ennakkokäsitysten mukaisen kuvan välittämiseen lukijakunnalle? Minun on vaikea uskoa, ettei Osmo Jussila kokeneena tutkijana havaitsisi tätä vaaraa. ”Zeitklageen” syylistymättä todettakoon laajaa ja monipuolista lähdepohjaa pidetyn tähän saakka ansiona. Tietenkään historioitsijan työ ei silti saa pysähtyä lähteiden referointiin.

Mielihyvin panen merkille Jussilan antavan tunnustusta Venäjän vallankumousta ja Suomea koskevalle tutkimukselleni. Perusteena hänellä on tällöin se, että kirjaan sisältynyt teesi Leninin kansallisuuspolitiikan

ja Suomen itsenäisyyden tunnustamisen yhteydestä on ”Kekkonen hermostumisesta” huolimatta tullut nyttemmin yleisesti hyväksytyksi. Toki teokseen sisältyy muitakin silloisessa historiografiassamme uusia näkökohtia, jotka kuitenkin näyttävät häipyneen kollegani mielestä. Onhan opuksen ilmestymisestä sentään kulunut jo pitkälti yli kolme vuosikymmentä.

Vuonna 1984 ilmestyneeseen Bobrikov-kirjaani Jussila sen sijaan on osittain tyytymätön, koska siitä ei hänen mielestään muodostunut kyllin jyrkkää antiteesiä varhaisemmalle suomalaiselle tutkimukselle. Kollegani kannanottoa pidän varsin yllättävänä. Molemmat hänen mainitsemansa teokset ovat nimittäin syntyneet täsmälleen samalla tavalla – tutustumalla mahdollisimman laajasti ja perusteellisesti relevanttiin materiaaliin siitä sitten historiantutkimuksen metodologian mukaisesti tehtyine johtopäätöksineen.

Minkä minä sille voin, että mielestäni objektiivinen ja perusteltu tutkimustyö ensiksi mainitussa kirjassa kaatoi poliittisista syistä tyrkytetyn myytin, kun taas Bobrikovin kohdalla aivan samanlainen tutkimustyö osoitti hänet valtio-oikeudellista teoretisointia vain niukasti arvostavaksi, keisarikunnan yhtenäistämispoliitikan määrätietoiseksi toteuttajaksi.

Kysehän on valtaosaltaan aikaisemmin käyttämättä jääneisiin venäläisiin aineistoihin tiukasti rakentuvasta keisarikunnan Suomen-politiikan ja sen motivaatiotaustan analysoinnista eikä jo moneen kertaan – ei vähiten Osmo Jussilan itsensä toimesta – pätevästi selvitettyjen suomalaisten näkökohtien toistelusta, mitä hän artikkelissaan tuntuu kaipaavan.

”Oikeustaistelun” jäljet näyttävät meillä vieläkin vaikuttavan sikäli, että kenraali Bobrikovin toiminta halutaan joskus typistää voittopuolisesti juridisiin raameihin, kun kysymys todellisuudessa oli politiikasta, toisin sanoen mitään sektoria etukäteen pois-sulkemattomasta, aikakauden imperialistisen hengen mukaisesta valtakunnan mahdollisimman pitkälle menevästä yhdenmu-kaistamisesta. Tässä suhteessa Venäjä ei poikennut muista suurvalloista. Vaikka kun-

non kenraalin menetelmät olivatkin jyrkkiä, perustavoite oli sama. Aika vain loppui kesken.

Olisiko minun siis Osmo Jussilan tyydyttämiseksi pitänyt vastaansanomattomasti dokumentoidut tosiasiat ja niistä tehdyt johtopäätökset sivuuttaen sepittää ”yllätyksiä”, jotka olisivat kyenneet ”hermostuttamaan” Kekkonen jälkeen vielä myöhempiäkin presidenttejä? Haluaisin edelleen uskoa ystäväni ja kollegani olevan kanssani samaa mieltä siitä, että vakavasti otettavaksi tarkoitetun historiantutkimuksen lähteminen tarkoituksellisen sensaatiohakuisuuden tielle ei ole kannatettavaa.

Muistutettakoon vielä, että presidentti Kekkonen aikanaan hienolla tavalla oikaisi erehdyksensä luovuttaessaan Linnassa järjestetyssä tilaisuudessa minulle nimeään kantavan säätiön palkinnon Suomen kansainvälistä asemaa itsenäisyyden eri vaiheissa koskevista tutkimuksistani. ■